

ECONOMIC ACTIVITY OF PEOPLE IN POST-PRODUCTIVE AGE AT RISK OF POVERTY

Lucie Kamrádová¹, Anna Václavíková²

Abstract

The economic activity of people in the post-productive age is much-discussed topic in today's rapidly changing society heavily influenced by current economic situation. According to Eurostat statistics, published in 2021, the Czech Republic was the least at risk of poverty and social exclusion than other European Union member states. The rapid changes in several last months resulted from rising energy prices, inflation and the conflict in the Ukraine. The main aim of the paper is to point out the economic activity of people of post-productive age in a selected region and aims to identify possible causes of the threat of poverty. In the theoretical part, the article focuses on the analysis of selected issues. The practical part of the article uses statistical data in connection with the analysis and comparison within selected regions.

Keywords

Economic Activity, Poverty, Post-Productive Age, Czech Republic

I. Úvod

Česká společnost stárne. Stárnutí populace je vnímáno jako velký úkol nejen pro ČR, ale i pro většinu vlád světa. Zvláště silně to platí pro Evropu, která svým počtem obyvatel ve věku 65+ let je ze všech kontinentů nejstarší. To je také důvod, proč se na tuto problematiku dlouhodobě upírá stále velká pozornost vědců, demografů, ekonomů, gerontologů, lékařů atd.

Evropská unie již od roku 1993, který byl vyhlášen jako Evropský rok starších lidí, zaměřila svou pozornost na aktivní účast v péči o starší obyvatelstvo, tehdy s „cílem zvýšit střední délku zdravého života v celé Evropě do roku 2020 v průměru o dva roky“ (Walker, 2021). Vznikl tak projekt s názvem „Mobilizace potenciálu aktivního stárnutí v Evropě“. Je to projekt, který se věnuje stárnutí a vychází ze skutečnosti, že stárnutí obyvatel nese na jedné straně problém nedostatku pracovních sil, na straně druhé poukazuje na to, že je potřeba myslet na udržitelnost celého sociálního systému.

Proto se zrodila opatření k aktivizaci trhu práce, prodlužování věku odchodu do důchodu, rušení možnosti odchodu do předčasného důchodu a co nejdéle setrvání na trhu práce, ale také vytváření dobrého sociálního zázemí, zdravotní kondice atp.

V duchu tohoto stručného obsahu vyplynuly dvě velmi důležité otázky:

1. „*Jak lze prodloužit pracovní život...zvýšit zaměstnanost starších pracujících...v důchodovém věku, včetně nezaměstnaných a prosadit celoživotní učení a vzdělávání.*“

2. „*Jaké sociální inovace a další efektivní...strategie v rámci soukromého i veřejného prostoru by umožnily a napomohly starším pracujícím, aby setrvali v zaměstnání a věnovali větší úsilí celoživotnímu vzdělávání...*“ (Naegele, Bauknecht, 2021)

V souvislosti s výše uvedeným je opomíjen jeden z hlavních současných motivačních faktorů pro setrvání v pracovním procesu v postproduktivním věku, a tím je ohrožení chudobou. Příspěvek si v primární rovině klade za cíl analyzovat současnou situaci lidí v postproduktivním věku

¹ The Institute of Public Administration and Social Policy, Faculty of Public Policies, Silesian University in Opava, Bezručovo náměstí 885/14, 746 01 Opava. E-mail: lucie.kamradova@fvp.slu.cz.

² The Institute of Public Administration and Social Policy, Faculty of Public Policies, Silesian University in Opava, Bezručovo náměstí 885/14, 746 01 Opava. E-mail: lucie.anna.vaclavikova@fvp.slu.cz.

v souvislosti s jejich ekonomickou aktivitou a důvody proč v zaměstnání setrvávat či nikoliv. Ohrožení chudobou je v dnešní dynamicky se rozvíjející společnosti stále více diskutovaným tématem, které se jen prohloubilo koronavirovou krizí a konfliktem na Ukrajině, který vyvolal vysoký růst inflace a cen energií. Nejen domácnosti lidí v postproduktivním věku na tuto nenadálou situaci nebyli připraveni, a proto je predikce dalšího vývoje značně neodhadnutelná. Diskuze na toto téma jsou žádoucí jak na poli odborníků a poradců ze strany vlády, tak na straně akademických obcí, které mohou k šíření povědomí o dané problematice a možných návrzích řešení značně přispět.

Uvedený text, se zaměřuje na souvislosti s možným vznikem ohrožení chudoby, a to zejména v postproduktivním věku. Hlavní faktory, které toto ohrožení způsobují, jsou mnohdy jasně definovány, nicméně se objevují i vedlejší, se kterými nelze primárně počítat, ale mohou chudobu značně ovlivnit. Jedná se především o ohrožení stoupání míry inflace, restrukturalizační programy velkých zaměstnavatelů v ohrožených regionech a hrozba pandemických situací.

II. Teoretická východiska vybrané problematiky

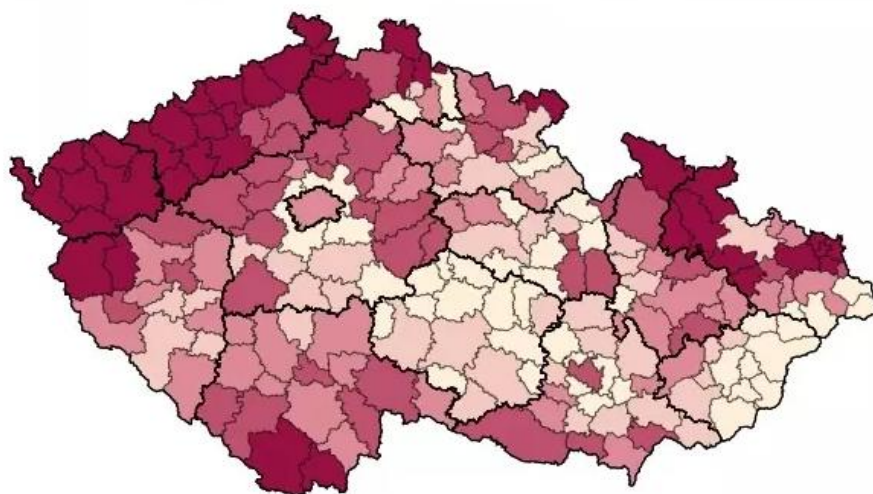
Jak uvádějí ve svém textu ekonomky Martina Mysíková a Kamila Fialová, v Evropské unii nemusí chudoba obyvatele většinou ohrožovat přímo existenčně, ale souvisí „s *nedostatkem relativním, kdy je příjem domácností srovnáván s životní úrovní považovanou v dané společnosti jako standardní*“. Také mezi vyspělými evropskými státy má Česko dlouhodobě úplně nejnižší míru relativní příjmové chudoby. Pro příklad v roce 2018 stálo Česko s mírou chudoby ve výši 9,6 % před všemi ostatními zeměmi EU. Nicméně relativní míra příjmové chudoby primárně odráží rozdělení příjmů obyvatel a nerovnosti v příjmech ve spodní části příjmového spektra. Můžeme tedy říci, že nižší nerovnost v příjmech vede k nižší míře chudoby. Nemůžeme se ovšem domnívat, že prvenství nejnižší míry chudoby odráží také vyšší standard životní úrovně. Pro příklad pak Mysíková a Fialová uvádějí Německo, kde je míra chudoby (16,0 %) o více než polovinu vyšší než v Česku, nicméně hranice chudoby, ze které míra vychází, je díky nesrovnatelně vyšší německé příjmové hladině dva a půl krát vyšší než v Česku (v Německu 1 140 EUR či 29 900 Kč, zatímco v Česku 12 000 Kč měsíčně). To znamená, že mnoho lidí, kteří jsou v Německu klasifikováni jako chudí, by v Česku se svým příjmem pod hranici chudoby ani zdaleka nespadlo (Mysíková, Fialová, 2020).

Ohrožení chudobou se však netýká jen lidí v postproduktivním věku. Tento jev se v současné době objevuje již i u mladé generace, rodin s dětmi a osob v produktivním věku. Důsledek nedostatečného vzdělání a kvalifikace pak může následně vést k příjmové chudobě v již zmíněném seniorském věku. Velmi zajímavý se v oblasti chudoby jeví také vztah se vzděláním, které následně ovlivňuje ekonomickou aktivitu osob v každém věku. V souvislosti s touto problematikou pak v České republice vznikl projekt Mapa vzdělávání, který monitoruje problémy českého vzdělávání napříč republikou. Poukazuje například na fakt, že rozdíly mezi regiony, jsou propastné: míra propadání a nedokončování základních škol se v různých částech České republiky liší až desetinásobně, což sebou samozřejmě nese následky pro další ekonomickou aktivitu. Tak například tzv. destabilizační chudoba¹ ukazuje rozdíly mezi regiony, které jsou propastné: míra propadání a nedokončování základních škol se v různých částech České republiky liší až desetinásobně. „*Za vzdělávací neúspěšnost v regionech může především tento typ chudoby, protože děti stresuje, ničí jejich vzdělávací aspirace a likviduje sociální a kulturní kapitál rodičů,*“ uvádí autoři. Např. v exekuci je v některých regionech až 35 procent rodičů žáků základních škol.

¹ Destabilizující chudoba, která úzce souvisí s exekucemi a bytovou nouzí rodin, životem v sociálně vyloučeném prostředí a nezaměstnaností v době recese. Zasahuje především chudé kraje, častá je ale také ve větších městech jako Ostrava, Plzeň či Brno. Na výsledky vzdělávání má větší vliv než obecné socioekonomické znevýhodnění regionů. To je dáno celkově nižším vzděláním (málo lidí s maturitou) a dlouhodobě vyšší nezaměstnaností. Přebývá v odlehlejších a venkovských regionech. Velká část ORP v Ústeckém a Moravskoslezském kraji kumuluje oba typy sociálních problémů.

Obrázek 1 Destabilizační chudoba ohrožující rodiny v obcích s rozšířenou působností

● velmi vysoká ● vysoká ● střední ● nízká ● velmi nízká

Zdroj: Mapavzdelavani.cz (2022)

„Destabilizující chudoba ovlivňuje rodiny a děti napřímo, protože souvisí se stresem a nejistotou, ztrátou bydlení, rozpadem sociálních vazeb a aspirací a nepřítomností pozitivních vzorů,“ dodávají. Dalším důvodem je tzv. socioekonomické znevýhodnění regionu, které zahrnuje vysokou dlouhodobou nezaměstnanost a nižší vzdělanost v oblasti. To ale nemá na vzdělávání takový vliv jako chudoba. „Socioekonomické znevýhodnění vyjadřuje spíše obecnou vzdělanostní a pracovní strukturu regionu – tedy ekonomické příležitosti a lidský kapitál v dané oblasti. Může dlouhodobě omezovat prosperitu, ale nemusí se projevovat destabilizací rodin,“ uvádějí autoři na stránkách projektu (mapavzdelavani.cz, 2022).

V návaznosti na výše uvedené je tedy třeba zmínit hlavní problém textu, který se zaměřuje na ekonomickou aktivitu v postproduktivním věku ohrožené skupiny tedy seniorů. Úroveň a možnost ekonomické aktivity osob ve vyšším věku (seniorském) je stále více ovlivňována posouváním věkové hranice odchodu do důchodu. Česká republika není samozřejmě výjimkou, statistika je nesmlouvavá, společnost demograficky stárne. Fakta jsou jasná a vypovídají o tom, že v České republice roste počet osob ve věku 65 a více let a zvyšuje se tak jejich objem i význam v celé populaci. V průběhu let 2012-2021 vzrostl v ČR počet seniorů, tedy osob 65+o více než 400 tisíc, a to z 1,7 milionů k 1.1. 2012 na 2,17 milionu k 31. 12.2021, to odpovídalo růstu o 27 %. Souběžně s tím se zvyšovalo také zastoupení seniorů v populaci jako celku. Zatímco na počátku roku 2012 bylo ve věku 65 a více let 16,2 % obyvatel, počátkem 20. let 21. století již senioři tvořili k 31. 12. 2021 celkem 20,6 % obyvatel. Početně největší skupinu seniorů tvořili tzv. nejmladší ve věkové hranici 65 až 69 let, kterých bylo na konci roku 2021 zhruba 660 tisíc, tedy 30 % ze všech seniorů. Je zajímavé, že tato věková skupina seniorů postupně oslabuje v „prospěch“ věkové kategorie 70-74 let. Ta naopak posiluje, v roce 2019 vykazovala 603 tisíce, v roce 2021 již 615 tisíc. (ČSÚ Senioři v datech, 2021) Důležité je také zmínit, že mezi seniory stále převažují ženy nad muži, ale i tento poměr se mění, jen pro zajímavost v roce 2019 to bylo 58 %, v roce 2021 je to 59 %. (ČSÚ, 2021, Senioři v datech). Většina seniorů a senierek ve skupinách 65 až 69let a 70 až 74 let žije v manželství, s rostoucím věkem obou pohlaví, roste zastoupení ovdovělých. (ČSÚ Senioři v datech, 2021)

Údaje o počtu seniorů a senierek i čísla o počtu ovdovělých mají mj. i dopad na ekonomickou úroveň důchodců. Přejít z pracovního života do důchodového je pro většinu seniorů obtížný, neboť nepřináší jen změnu způsobu života, ale především pokles peněžních příjmů, přičemž výdaje přetrvávají. Problém se násobí, pokud senior zůstane sám a pokles objemu finančních prostředků se ještě více sníží. Příjmy domácností 65letých a starších jednotlivců tvoří převážně důchody, ty se podílely na příjmu těchto domácností v roce 2019 zhruba z 86,6 %, v roce 2020 se tento podíl dokonce zvýšil. Naproti tomu se počet osob, které pracují v důchodovém věku postupně a nepatrně

navyšuje. S rostoucí úrovní vzdělání výrazně také roste i jejich ekonomická aktivita. Například v roce 2021 jen 4 % důchodců se základním vzděláním nadále pracovalo, se středním vzděláním bez maturity 32 % a podle očekávání seniorů s vysokoškolským vzděláním 39 %. V počtu pracujících důchodců tradičně převažují muži, ženy spíše na zkrácené úvazky. Počty pracujících důchodců výrazně ovlivňuje jejich zdravotní stav. (ČSÚ Seniori v datech, 2021) Ve složitější ekonomické situaci se ocitají osamělí senioři. V roce 2020 se pod hranici ohrožení příjmovou chudobou nacházelo asi 37,4 % domácností osob 65 let a starších. Celkově však ještě do roku 2020 řada seniorů svou ekonomickou situaci nehodnotila jako špatnou, a to i přesto, že domácnosti jednotlivců v porovnání s jinými typy domácnosti vydávají vyšší podíl ze svých příjmu např. na bydlení.

III. Analýza současného stavu a možnosti řešení

Rok 2021 přinesl řadu zvrátů, senioři poukazují na výraznou zátěž pro jejich výdaje – růst nákladů na bydlení, platby za energie, vodné a stočné, růst cen potravin, dopravy, léků, v mnoha případech za lékařskou péči. Počet domácností s příjmem pod hranicí chudoby vzrostl z 9 % koncem roku 2021 na momentálních 16 %. Nejvíce ohroženi jsou samostatně žijící senioři, samoživitelé a samoživitelky. Vyplývá to z exkluzivních dat projektu Život k nezaplacení. (Košlerová, 2022). Lidé v příjmové chudobě jsou podle definice Českého statistického úřadu ti, kteří žijí s příjmem 14 782 korun na osobu na měsíc. Tato částka byla definovaná v roce 2019, rok před koronavirovou krizí. Každý měsíc je upravená podle momentální inflace. U samostatně žijících seniorů vzrostla příjmová chudoba od listopadu 2021 o 40 procentních bodů. Z výzkumu PAQ Research vyplývá, že momentálně žije 43 % ze samostatně žijících seniorů v příjmové chudobě. U samoživitelů je to zhruba polovina. „*Ide o to, že domácnosti samostatně žijících důchodců byly často stovky korun nad hranicí chudoby. Když tuto hranici zvyšujete o inflaci – což je potřeba, aby si udržela reálně stejnou hodnotu – tak se propadají pod ní,*“ vysvětluje skokovou změnu na začátku roku 2022 sociolog Daniel Prokop. Podle D. Prokopa je valorizace důchodů chvályhodným krokem, který pomůže především důchodcům, kteří žijí v páru. „*Myslím si, že pomůže hodně těm, kteří žijí v domácnosti ve dvou, a ti samostatně žijící budou mít problémy i přes valorizaci.*“

Příjmová chudoba roste ve všech regionech, ale nejhůře je na tom Karlovarský a Ústecký kraj, tam žije 24 % lidí, téměř čtvrtina všech obyvatel, v příjmové chudobě. Vysoká míra příjmové chudoby se také týká Moravskoslezského kraje, kde v příjmové chudobě žije 22 % obyvatel. Naopak nejméně je zasažena Praha, kde příjmová chudoba vzrostla ze 7 % na konci roku 2021 o pouhých 4 %. (Košlerová, 2022). V České republice, jak již bylo uvedeno, žije 2,1 milionů starobních důchodců. Podle studie projektu Neviditelní, na kterém spolupracovala nezisková organizace Centrum ekonomických a tržních analýz (CETA), je téměř 900 tisíc z nich přímo ohroženo chudobou. S prudce rostoucí inflací se počet starobních důchodců, kteří nevystačí s penězi, stále zvyšuje.

V roce 2022 je podle výzkumu 86 % seniorů finančně odkázáno pouze na svůj důchod. Očekává se, že v příštích 8 letech počet důchodců vzroste o 10 %, což bude znamenat přibližně dalších 200 tisíc lidí. Podle ekonoma a ředitele CETA Aleše Rody je propad seniorů do chudoby spojen se silným stresem a depresemi, které mohou časem narůstat ruku v ruce s neustálým zdražováním. Už teď tito senioři přemýšlejí, jak vyjít s důchodem. Jestli budou raději míň jíst, nebo třeba méně topit, říká Aleš Rod. Chudobou ohroženi senioři jsou přitom takřka „*neviditelní*“ pro okolní svět. Mají nízké úspory i příjmy, jsou osamělí (zejména v případě ovdovění) a je pro ně obtížné přizpůsobit se rychle se měnícímu světu. Přitom si sami nedokážou pomoci, uvádí ředitel neziskové organizace Život 90 Jaroslav Lorman. Jedním důvodem je, že pro člověka v seniorním věku jsou formuláře žádostí o dávky velice složité. Druhým důvodem je podle Jaroslava Lormana u seniorů hrdost a stud. „*Považují to za osobní selhání.*“ O tom, že je hranice mezi statistickou chudobou a dobrou životní úrovní docela zrádná, svědčí i samotná výše starobních důchodů. Podle posledních oficiálních čísel z roku 2020 pobírá důchod ve výši 10 až 12 tisíc korun, tedy kolem hranice příjmové chudoby, celkem 262 tisíc seniorů, což je přibližně desetina všech starobních důchodců. O tom, zda je senior zařazen do kategorie „chudý“, tak rozhodují často i stokoruny. Statistika je zavádějící. Matoucí je i průměrný důchod v Česku, který politici velmi často zmiňují. Podle údajů České správy sociálního zabezpečení

z března 2021 činil průměrný důchod 15 351 korun. Reálně ale na tuto částku nedosáhne více než milion seniorů, kteří pobírají důchod nižší než 15 000 korun. A více než 120 tisíc seniorů dokonce pobírá méně než 10 000 korun. (viz tabulka č. 1).

Tabulka 1 Jak vysoké důchody mají senioři v Česku

ČÁSTKA	POČET SENIORŮ
MÉNĚ NEŽ 10 000	120 912
10 000 AŽ 12 000	262 995
12 000 AŽ 14 000	541 964
14 000 AŽ 16 000	705 202
16 000 AŽ 18 000	476 350
18 000 AŽ 20 000	187 996
20 000 A VÍCE	105 060

Zdroj: ČSSZ, 2020

Nemalý podíl na obtížné ekonomické situaci seniorů mají také exekuce. V polovině loňského roku Česká správa sociálního zabezpečení evidovala celkem 44 113 starobních důchodců, kterým je každý měsíc z důchodu strhávána exekuce s exekuční srážkou, která je v průměru 2449 korun, zhruba každý padesátý důchodce je tak v exekuci. A tato čísla se do tabulek nepromítají. „*Kdyby byl ukazatel příjmové chudoby počítán realisticky z příjmu po exekučních srážkách, chudých by hned bylo dvanáct až třináct procent,*“ upozorňuje Daniel Prokop. Naštěstí to bylo o 6390 méně než před rokem a podle statistik tento počet kontinuálně klesá už od roku 2019. Dlouhodobě klesá také počet invalidních důchodců s exekucí, kterých je momentálně 27 088. Před rokem jich přitom bylo přes 35 tisíc. Současnost je a bude jiná. Cenové skoky všeho, co člověk potřebuje k zajištění běžného chodu života, inflace a stále nekončící růst cen se odrazí na platební neschopnosti. Předběžná data již signalizují, že exekuce mohou opět ohrozit především ty nezranitelnější skupiny obyvatel, a to jsou také senioři.

Jak ukazuje výzkum Milady Martinkové z Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, zhruba 17 až 36 % seniorů se do exekuce dostane až v době pobírání důchodu. „*Mezi nejčastější důvody zadlužení seniorů ústících následně do exekuce patřila podle zkušeností pracovníků občanských poraden především snaha pomoci z finančních problémů členům rodiny,*“ konstatuje odborná zpráva. Druhým nejčastějším důvodem předlužení je nevhodné uzavření různých smluv s nesrozumitelnými podmínkami. „*Nejasné či nesrozumitelné podmínky při sjednávání změn různých smluv se podílely na vzniku dluhů u asi 40 % seniorů v exekuci. V popředí pak stál jako výrazný důvod zadlužení ještě i tlak prodejců při prodejních akcích, při podomním prodeji a podobně,*“ uvádí se ve zprávě.

Část odborníků a politiků si myslí, že starobní důchod by vůbec neměl exekucím podléhat. Zastáncem tohoto názoru je například bývalý ministr práce a sociálních věcí Zdeněk Škromach. Podle něj by potom nebankovní společnosti přišly o jistotu pravidelně vypláceného důchodu a neposkytovaly by tolik nebezpečných úvěrů. (Budai, 2021)

Velmi zajímavý jev, který se v souvislosti s ekonomickou aktivitou osob v postproduktivním věku objevuje, je situace s předčasným odchodem do důchodu. I přes výše zmíněná ekonomická ohrožení je podle posledních let o tuto možnost poměrně značný zájem. Například v roce 2019 pobíralo v České republice 643 tis. obyvatel předčasný starobní důchod, což je téměř 27 % ze všech starobních důchodců. Mezi nově přiznanými důchody tvořily loni ty předčasné dokonce 29 %. Odložený odchod do důchodu naopak využilo pouze 0,8 % ze všech nových důchodců. Podíl předčasných starobních důchodů u nás přitom každoročně narůstá. Ještě před deseti lety představovaly pouze 19 % ze všech starobních důchodů. Při odchodu do předčasného důchodu, tedy za předpokladu splnění povinné doby pojištění, ale nedosažení důchodového věku, dochází k trvalému krácení procentní výměry důchodu. „*Měsíční výše předčasného starobního důchodu dosahovala v prosinci 2019 v průměru 12 261 korun, tedy o více než dva tisíce korun méně než průměrná výše řádného starobního důchodu,*“ upozornila

Markéta Pištorová z odboru statistik rozvoje společnosti ČSÚ. Nejnižší zastoupení předčasných starobních důchodů bylo v roce 2019 v Praze (14 %), podprůměrné bylo také ve Středočeském a Jihomoravském kraji (23 %, respektive 25 %). Naopak maximální podíl předčasných starobních důchodů byl v Kraji Vysočina (34 %), více než 30% podíl byl potom v Pardubickém, Moravskoslezském a Olomouckém kraji, což je dáno nejen vzdělanostní strukturou, ale také průmyslovým zaměřením krajů a náročnosti povolání. Stejně tak jako mezi příjemci všech starobních důchodů, je i mezi příjemci předčasných starobních důchodů více žen než mužů, což je dáno obecně vyšším počtem žen v seniorské populaci. Relativní zastoupení mužů, kteří pobírají předčasný starobní důchod, je ale vyšší. „Z mužů pobírajících starobní důchod jich má ten předčasný 29 %, oproti ženám, kterých je mezi starobními důchodkyněmi 25 %“, uvedla Helena Chodounská. (ČSÚ, 2020)

V současné době Český statistický úřad upozorňuje na to, že počet lidí, kteří odešli do předčasného starobního důchodu, se v Česku rychle zvyšuje. Zatímco v roce 2010 tvořili 19 procent všech příjemců plného starobního důchodu, v roce 2021 to bylo již 28 procent. A nárůst pokračuje i v letošním roce. Starobní důchody na konci března dosahovaly v průměru 16 249 korun, ty předčasné ale 14 661 korun. To je o 1588 korun v průměru méně, což je v současném inflačním období v rozpočtu domácností citelný rozdíl. „Přesné statistiky příčin, průzkum, proč lidé tuto cestu volí, nemáme. Ale podle našich zkušeností s těmito seniory byla jedním z důvodů únava z práce,“ řekl Právu ředitel Života 90 Jaroslav Lorman. Pro mnoho z nich byla podle něj také důvodem péče o staré rodiče. Předčasnou penzi volili, i když to pro ně nebylo ekonomicky výhodné. Podle Lorman se nedá jednoznačně říci, jak takový propad penze „předčasní“ důchodci vyrovnávají. „Jsou lidé, kterých se to dotýká méně, protože jsou movití. Ale na ty zbývající to dopadá hodně a snaží se spořit, kde se dá,“ uvedl Lorman. (Lorman, 2022)

Ministerstvo práce a sociálních věcí v současné době připravuje návrh zákona, který by měl umožnit dřívější odchod do důchodu náročným profesím, například horníkům, aniž by se jim snížily penze. Bez snížení výše penze lze odejít až o pět let dříve do důchodu i tehdy, má-li člověk naspořeno dostatek prostředků na penzijním spoření. Jedná se o tzv. předdůchody, kdy stát až do zákonného odchodu do důchodu nevyplácí penzi, ale člověk žije z úspor na penzijním spoření. Stát za něj ale platí zdravotní pojištění. Předdůchod tedy nesnižuje výši starobního důchodu, který člověk bude pobírat. (Cechl, 2022)

IV. Závěr

Výše uvedený text poukazuje ve své podstatě na několik částí, které je třeba dále sledovat a analyzovat. V oblasti zaměstnanosti osob v postproduktivním věku existuje reálně několik výše nastíněných situací, které míru a motivaci k této činnosti značně ovlivňují.

Od roku 1992 si každoročně můžeme připomenout datum 17. října, což je Mezinárodní den za odstranění chudoby, který vyhlásilo OSN. K tomuto dni je vydávána Evropskou sítí proti chudobě zpráva s názvem Poverty Watch, která obsahuje aktuální informace o řešení chudoby v jednotlivých zemích Evropské unie. Chudoba, jak je již všeobecně známo, se totiž netýká jen rozvojového světa. V Evropské unii žije až 78 milionů lidí trpících chudobou. V České republice žije pod hranicí chudoby přibližně 1 milion osob. Chudobou nejsou ohroženi jen nezaměstnaní lidé, ale i ti, kteří pracují a často mají solidní vzdělání, a to i vysokoškolské. Na což poukazuje i výše uvedený text. Příjem těchto tzv. pracujících chudých je ale natolik nízký, že jim nedovolí spořit. Dle odhadů si až 25 % domácností nemůže dovolit nenadálý výdaj kolem deseti tisíc korun. Lidé se tak při náhlých životních situacích dostanou do problémů a často skončí s dluhy. Problémy vyjít s příjmy mají zejména samozivitelky/samozivitelé a ženy starší 65 let, které žijí samy. V České republice zranitelným skupinám obyvatelstva a lidem v nouzi pomáhá například Charita České republiky, která se mimo jiné se snaží systematicky prosazovat opatření vedoucí k odstranění nebo zmírnění chudoby. (Charita ČR, 2021)

Předložený text tedy ve své podstatě definuje několik zásadních skutečností, které se týkají uvedené problematiky a lze je taxativně shrnout v následujících bodech.

1. motivace setrvat v zaměstnání u osob v postproduktivním věku je mnohdy dána jejich ekonomickou situací, která se v současné společnosti značně zhoršuje;
2. faktory, které ovlivňují setrvání v zaměstnání, jsou převážně ekonomické než sociální (tedy kontakty na pracovišti a neschopnost odejít z nastaveného osobního režimu);
3. ekonomickou aktivitu značně ovlivňuje také míra zadluženosti osob v postproduktivním věku a ohrožení chudobou, které jsou v současné době růstu energií a inflace vysoké;
4. i přes vysokou míru ohrožení chudobou se postupně zvyšuje podíl osob žádajících o předčasný důchod, a to především plyne z náročnosti vykonávaného povolání;
5. výše vzdělání nezaručuje ohrožení chudobou a následným sociálním vyloučením;
6. přestože se vláda snaží zmírnit dopady proběhlé pandemie a současné ekonomické krize, nelze považovat tyto kroky z krátkodobého hlediska zatím za efektivní;
7. diskuze na poli ohrožení chudobou není žádoucí jen z mezinárodního hlediska, ale převážně z národního. Do řešení uvedené problematiky je žádoucí zapojit nejen širokou veřejnost, ale především odborníky z uvedené oblasti, úředníky s dlouholetou praxí, politiky a v neposlední řadě akademickou obec, která v mnohém může přispět k efektivnímu a originálnímu řešení dané problematiky.

Text si v primární rovině kladl za hlavní cíl analyzovat problematiku osob v postproduktivním věku na trhu práce, mimo jiné v současné době značně ohrožených chudobou. V metodologické části využívá převážně metodu analýzy, komparace a dedukce. Výsledky jsou autorkami prezentovány z pohledu ekonomického a sociálního a otevírají prostor pro další diskuzi na tomto poli, která je více než žádoucí.

Literatura

- Budai, D. (2021). *Na průměrný důchod nedosáhne milion senioru. Chudých je více*. Dostupné z <https://ceskeduchody.cz/zpravy/na-prumerny-duchod-nedosahne-milion-senioru-chudych-je-vice> (16. 5. 2022).
- Cechl, P. (2022). *Čím dál víc Čechů chce do předčasného důchodu, i když budou brát méně*. Dostupné z <https://www.novinky.cz/finance/clanek/cim-dal-vic-cechu-chce-do-predcasneho-duchodu-i-kdyz-budou-brat-mene-40397636> (16. 5. 2022).
- Česká správa sociálního zabezpečení (2020). ČR. Dostupné z <https://eportal.cssz.cz/web/portal/-/sluzby/informativni-duchodova-aplikace> (22. 6. 2022).
- Český statistický úřad (2021). Česká republika. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/czso/seniori-v-cr-v-datech-2021>. (10. 5. 2022).
- Charita ČR (2021). *Chudoba se netýká jen rozvojových zemí. V Česku žije pod její hranicí milion obyvatel*. Dostupné z <https://www.charita.cz/aktuality/z-domova/chudoba-se-netyka-jen-rozvojovych-zemi-v-cesku-zije-pod-jeji-hranici-milion-obyvatel/> (18. 5. 2022).
- Košlerová, A. (2022). *Příjmová chudoba v Česku*. Dostupné z https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/prijmova-chudoba-v-cesku_2205160500_ank (1. 6. 2022).
- Mapa vzdělávání. cz, *Vzdělávací a sociální problémy ČR* (2022). Dostupné z <https://www.mapavzdelavani.cz/socialni-problemy> (19. 6. 2022).
- Naegele, G., Bauknecht, J. (2021). *Prodlužování pracovního života*. In Walker A. (ed.). *Budoucnost stárnutí v Evropě: Dlouhověkost jako kapitál*. Zdeněk Susa: Středokluky.

Sociologický ústav akademie věd ČR. Mysíková, M., Fialová, K. (2020). *Jak může pandemie koronaviru ovlivnit chudobu v Česku? Simulace dopadů na míru příjmové chudoby*. Dostupné z <https://www.soc.cas.cz/aktualita/jak-muze-pandemie-koronaviru-ovlivnit-chudobu-v-cesku-simulace-dopadu-na-miru-prijmove> (27. 5. 2022).

Walker A. (2021) *Dlouhověkost jako kapitál. Budoucnost stárnutí v Evropě*. Zdeněk Susa: Středokluky.